

การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง
THE PROOF OF EXISTENCE OF PHAYA-THAEN
IN THE LAN CHANG SOCIETY

พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม (เถื่อนศรี)¹,
จรัส ลีกา², สุวิน ทองปิ่น³, พระมหาสากล สุภรเมธี⁴,
และ พระมหาณัฐพันธ์ สุทสสนวิภาณี⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,5}
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁴,
Phramaha Jaising Siridhammo (Thuansri)¹,
Jaras Leeka², Suwin Thongpan³, PhramahaSakol Subharamedhi⁴,
and Phramaha Natthabhan Sudassanavipani⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand^{1,2,3,5}
Mahamakaut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand⁴
Corresponding Author; Email: Jaising.1987.siri@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้า 2) ศึกษาแนวคิดความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง 3) ศึกษาวิเคราะห์การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้างซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

---

* ได้รับบทความ: 9 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 29 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563
Received: March 24, 2020; Revised: March 26, 2020; Accepted: March 30, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้า พบว่า เทพเจ้ามีอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดใน การให้กำเนิดสรรพสิ่งและกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ และความเชื่อนี้ยังมีอิทธิพลต่อวิถี ชีวิตของคนในสังคมอาณาจักรล้านช้างในฐานะเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ

2. แนวคิดความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้างพบว่า พญาแถนเป็นเทพผู้มี บพบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนในสังคมล้านช้างเพราะเชื่อว่าพญาแถนเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งบน โลกใบนี้ และเชื่อว่า กษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากพญาแถน พญาแถนแบ่งเป็น 2 สถานะ คือ 1) แถนหลวง มีสถานะเป็นพระเจ้าสูงสุด และ 2) แถนบริวาร ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของพญา แถน

3. การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้างด้วยทฤษฎีเชิงภววิทยา พบว่าพญาแถนมีอยู่จริงในฐานะผู้สร้างและผู้มีอำนาจสูงสุด ด้วยทฤษฎีเชิงจักรวาลวิทยา พบว่า พญาแถนเป็นสิ่งสมบูรณ์ ในฐานะที่โลกนี้เป็นสิ่งสมบูรณ์ ไม่มีอิสระ เป็นสิ่งสัมพัทธ์ เป็น สิ่งจำกัด และเป็นผล จึงต้องอาศัยพญาแถนที่มีอิสระ เป็นสิ่งสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่ไม่จำกัด และ เป็นเหตุของสรรพสิ่ง ด้วยทฤษฎีเชิงวัตถุประสงค์หรือข้อพิสูจน์เชิงออกแบบ พบว่า พญาแถน เป็นนัยออกแบบผู้มีอำนาจและมีปัญญาที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างสรรค์สิ่งและมนุษย์อย่าง ประณีตลงตัว และด้วยทฤษฎีเชิงจริยธรรม พบว่าพญาแถนเป็นผู้วางกฎศีลธรรมเพื่อเป็น กฎเกณฑ์ให้มนุษย์ได้ประพฤติตาม มีการให้คุณและโทษตามผลของการกระทำของมนุษย์

คำสำคัญ: การพิสูจน์ความมีอยู่; พญาแถน; สังคมล้านช้าง

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the concepts of existence of the gods; 2) to study the existence of Phaya Thaen in the Lan Chang society; 3) to analytically study the proof of the existence of Phaya Thaen in the Lan Chang society. This study was conducted by using documentary research by collecting data from documents before being analyzed by descriptive method based on the induction method.

The research results were as follows:

1) The study the concepts of existence of the gods revealed that gods exist as the supreme authority of the creation of things and the determination of human destiny. This belief of a supernatural god still influences the way of life of people in society in the Lan Chang kingdom

2) The concept of existence of Phaya Thaen in the Lan Chang society is that Phaya Thaen is a deity who plays an important role in the way of life of the people in the Lan Chang society, because of belief that he is the creator of this world and the king is descended from Phaya Thaen. Phaya Thaen is divided into 2 statuses: 1) the royal 'Thaen' has the highest god status; 2) 'Thaen' followers which act according to the orders of Phaya Thaen.

3) The study of the proof of the existence of Phaya Thaen in the Lan Chang society by using ontology, it was found that Phaya Thaen exists as a creator and a supreme authority. By the theory of cosmology, it was found that Phaya Thaen is an absolute thing as this world is perfect, not independent, relative, limited and a consequence; therefore it relies on Phaya Thaen that is free, absolute, unlimited and is the cause of all things. By the theory of objective or design proof, Phaya Thaen is a designer who has the power and great intelligence to create everything and humans neatly. By ethical theories, it was found that Phaya Thaen is the person who laid down the moral rules as the rules for human behaviors with advantages and punishment based on the consequences of human actions.

Keywords: The Proof of Existence; Phaya Thaen; Lan Chang Society

บทนำ

ความเชื่อคือธรรมชาติพื้นฐานอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งในปกติวิสัยของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆ กับความศรัทธาในสิ่งที่มนุษย์เองนั้นได้ให้ความเชื่อถือในอดีตมนุษย์ได้มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องเนื่องถึงธรรมชาติทั้งหลายว่ามีพลังอำนาจที่สามารถจะคลบบันดาลให้เกิดคุณและโทษภัยต่างๆ แก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงทำการเคารพบูชาในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นโดยการสมมุติผ่านตัวแทน เช่น การกำหนดให้ แม่น้ำ, ภูเขา, สัตว์, ต้นไม้, หรือสิ่งต่างๆ ในธรรมชาตินั้นว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนั่นก็คือการตอบสนองถึงการมีความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ยุคโบราณจนกระทั่งความเชื่อเหล่านั้น ได้มีการพัฒนาและกลายมาเป็นศาสนาต่างๆ ในปัจจุบัน (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2532 : 25-31) ซึ่งความเชื่อทางศาสนาหรือลัทธิต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกเหล่านั้นเกิดขึ้นจากระบบความเชื่อดั้งเดิมซึ่งมีขึ้นอยู่ก่อน ทศนะในเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของสูงสุด (God) ถือได้ว่าเป็นอีกแนวทางของความเชื่ออันหนึ่งของมนุษย์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อโลกเนื่องจากได้ปรากฏความเชื่อเช่นนี้อยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ทรงอิทธิพลต่อมนุษยชาติในหลากหลายศาสนา ซึ่งความเชื่อเช่นนี้ได้ปรากฏอยู่ในศาสนาที่เชื่อว่ามีเทพเจ้าสูงสุดอยู่หลายพระองค์หรือที่เรียกว่าเป็นศาสนาในแบบพหุเทวนิยม (Polytheism) เช่น ศาสนาพราหมณ์ฮินดู เป็นต้น และในศาสนาที่เชื่อว่ามีเทพเจ้าสูงสุดอยู่เพียงพระองค์เดียวหรือที่เรียกว่าเป็นศาสนาในแบบเอกเทวนิยม (Monotheism) เช่น คริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของประชาชนในสังคมล้านช้างอย่างมาก ผู้ปกครองจึงใช้ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการกำหนดและควบคุมประชาชนในสังคม เช่นถ้าต้องการให้ประชาชนทำอะไร ก็อ้างว่าเป็นความต้องการของผี ถ้าไม่ทำตามผีแล้ว ผีจะโกรธและลงโทษ เช่นในเดือน 7 ต้องทำบุญบูชาเทวดาอารักษ์ เลี้ยงมเหศักดิ์หลักเมือง มีจุดประสงค์เป็นการทำบุญบูชา และเช่นสำรวจหลักบ้าน หลักเมือง และผีบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความเคารพและทำให้ผู้กระทำพบกับความสงบสุข ผีแถนเป็นสิ่งที่ชาวล้านช้างเชื่อว่ามีบทบาทที่สำคัญในการควบคุมชะตากรรมของมนุษย์ ฐานะทางสังคมของมนุษย์จะแตกต่างกันตามความประสงค์ของแถน ทำให้ชนชั้นปกครองนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง ตั้งแต่สมัยขุนบรม ความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อชนชั้นปกครองในการควบคุมคนหลายๆ เผ่า ที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภายใต้สิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันคือแถน ในรูปของ

กษัตริย์นั่นเอง (ปิยฉัตร ลินธุระอาด, 2540 : 41) พญาแถนเป็นเทวดาหรือเป็นผีแห่งฟ้าผู้ยิ่งใหญ่สูงสุด ซึ่งทรงเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พญาแถนยังได้สร้างเหล่ามวลมนุษย์ผู้เป็นบรรพบุรุษของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยผ่านทางน้ำเต่าปุง (กรมศิลปากร, 2506 : 391-392) อีกทั้งยังมีอำนาจสามารถอำนวยประโยชน์และช่วยเหลือมนุษย์ได้เมื่อนั้นประสบกับปัญหาและทุกข์ภัยต่างๆ เช่น การรักษาอาการเจ็บป่วยในพิธีกรรมการรักษาโรคโดยการล่ำฟ้าเพื่อเชิญพญาแถนลงมาช่วยรักษาและปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากร่างของผู้ป่วย (บำเพ็ญจิต แสงชาติ, 2536 : 23) ความเชื่อในเรื่องพญาแถนจึงถือว่าเป็น เทพเจ้าอันสำคัญและยิ่งใหญ่ที่มีปรากฏอยู่ในภูมิภาคนี้ นั่นก็คือความเชื่อในเรื่องผีฟ้าหรือความเชื่อในองค์พญาแถน ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบความเชื่อในเรื่องผีดั้งเดิมอันหนึ่งที่มีความสำคัญเห็นได้จากความเกี่ยวพันทั้งในด้านประวัติศาสตร์การแสดงออกผ่านทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของกลุ่มชนในภูมิภาคนี้ เช่นที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารล้านช้างว่า องค์พระมหากษัตริย์ของอาณาจักรต่างๆ ในดินแดนแถบนี้ นั้นล้วนแล้วแต่สืบเชื้อสายมาจากขุนบรมมหาราชธิราช ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่พญาแถนได้ทรงส่งลงมาจากสรวงสวรรค์เพื่อให้มาปกครองโลกมนุษย์ เช่น อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรล้านนา อาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรญวน (กรมศิลปากร, 2506 : 150) เช่นที่การยอมรับความมีอยู่ของแถน ซึ่งปรากฏอยู่ในประเพณีการจุดบั้งไฟถวายพญาแถน ซึ่งชนชาวไทยในอีสาน และชนชาติลาวนั้นยังได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัดเป็นต้น นั้นย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า ความเชื่อในเรื่องผีฟ้าหรือความเชื่อในองค์พญาแถนนี้ได้ปรากฏมีอยู่อย่างแพร่หลายกว้างขวาง อีกทั้งยังทรงอิทธิพลและมีบทบาทอันสำคัญต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในบริเวณภูมิภาคแห่งนี้มาอย่างยาวนาน (ไพฑูริย์ มีกุล, 2521 : 20-25)

จากเหตุผลเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะได้วิเคราะห์การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง ว่ามีลักษณะแนวคิดในเชิงปรัชญา ที่เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อที่อยู่นอกเหนือระบบธรรมชาติ ซึ่งสังคมล้านช้างตั้งแต่โบราณได้ให้ความสำคัญและเคารพยำเกรงโดยที่ความเชื่อนั้นยังได้ทรงอิทธิพลทั้งต่อวิถีชีวิต ระบบสังคม จารีตประเพณี และศิลปวัฒนธรรม มาจนถึงปัจจุบัน และปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้า
2. เพื่อศึกษาแนวคิดความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1) ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, และใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญาแถนในกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ได้แก่ 1) เอกสารพงศาวดารล้านช้างในประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 ฉบับหอสมุดแห่งชาติ (พระยาประจักษ์จรงค์) โดยคัดเลือกเฉพาะบริเฉทที่ 1 และตอนต้นบริเฉทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับแถน 2) เอกสารพงศาวดารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พงศาวดารเมืองแถน ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 9 พงศาวดารหลวงพระบาง ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 11 นิทานขุนบรมในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 70 พงศาวดารลาว 3) เอกสารวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานที่มีความเกี่ยวข้องกับพญาแถน เช่น วรรณกรรมเรื่องพญาคันทาค, ท้าวผาแดง-นางไอ่, ท้าวชูลู-นางอ้อ, ขุนบรม, ท้าวฮุ่งหรือเจียง, และท้าวหน้าผากไกลกระเด็นและ 4) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพญาแถนซึ่งปรากฏในพิธีกรรม วัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน เช่น ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่, บทสูตรขวัญ, ผญา, และพิธีกรรมพ่อนผีฟ้า

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) เป็นหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง

2) การเปรียบเทียบข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มานั้น มาเปรียบเทียบในลักษณะ 3 เสา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาที่ได้ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ ได้แก่

พระไตรปิฎก หนังสือพงศาวดารเรื่องพญาแถนในกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ว่ามีข้อมูลที่สอดคล้องกันทุกด้าน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกแยะข้อมูล ในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน และการเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ตามหลักการของอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย

1. แนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้า พบว่า เทพเจ้าเกิดขึ้นมาบนพื้นฐานของคติความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ เทพเจ้าที่สร้างขึ้นมาจึงเป็นเสมือนสิ่งสมมติ แทนการตอบคำถาม ปრაกฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการสร้างเทพเจ้านั้นเป็นการปลุกฝัง ให้มนุษย์เกิดความเคารพในธรรมชาติ ดังปรากฏตามตำนานเทพเจ้าของชาวอารยันว่า เทพเจ้าจะอยู่ในทุกสรรพสิ่ง เช่น ท้องฟ้า ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น และเทพเจ้ามีอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการให้กำเนิดสรรพสิ่งและกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ แนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้านี้มีอิทธิพลมาจากอารยธรรมอินเดียที่เป็นอารยธรรมเก่าแก่โบราณของชาวตะวันออกที่ได้สร้างเทพเจ้าขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่เคารพบูชาของคนในสังคม อีกทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมประเพณี เป็นตัวกำหนดความเป็นไปของคนในสังคม และเป็นการสร้างกุศโลบายขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์เคารพยำเกรงในธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด อารยธรรมของชาวอินเดียได้สร้างเทพเจ้าขึ้นมาบนพื้นฐานของคติความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ เทพเจ้าที่สร้างขึ้นมาจึงเป็นเสมือนสิ่งสมมติแทนการตอบคำถาม ปრაกฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการสร้างเทพเจ้านั้นเป็นการปลุกฝังให้มนุษย์เกิดความเคารพในธรรมชาติ ดังปรากฏตามตำนานเทพเจ้าของชาวอารยันว่า เทพเจ้าจะอยู่ในทุกสรรพสิ่ง เช่น ท้องฟ้า ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น เทพเจ้าในอารยธรรมของชาวที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มนุษย์เคารพนับถือตามตำนานปรัมปราแบ่งเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่

1) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับดิน หรือ แผ่นดิน คือ แม่พระธรณี 2) เทพเจ้าผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็น มหาเทพ คือ พระอินทร์ 3) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับน้ำ คือ พระแม่คงคา

พระสร้อยศรีและพระพิรุณ 4) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับลม คือ พระวายุ 5) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับไฟ คือ พระอัคนี 6) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระจันทร์ (จันทรา) คือ พระจันทร์ (โสมเทพ) 7) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์ (สุริยเทพ) คือ พระอาทิตย์ และ 8) เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ พระอินทร์ และพระพิรุณและความเชื่อนี้ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอาณาจักรล้านช้างในฐานะเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ

2. แนวคิดความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง พบว่า พญาแถนเป็นเทพผู้มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนในสังคมล้านช้างเพราะเชื่อว่าพญาแถนเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ และเชื่อว่า กษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากพญาแถน พญาแถนแบ่งเป็น 2 สถานะ คือ 1) แถนหลวง มีสถานะเป็นพระเจ้าสูงสุด และ 2) แถนบริวาร ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของพญาแถนและความเชื่อเรื่องพญาแถนนั้นได้ครอบคลุมระบบความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีต่างๆ และครอบคลุมไปถึงองค์ประกอบในทางสังคมวิทยาของมนุษย์ที่ได้มีถิ่นอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอาณาจักรล้านช้างที่มีความเชื่อต่อพญาแถนว่าเป็นเทพเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุดในการบริหารโลกโดยฐานะเป็นผู้สร้างโลก ผู้อุปถัมภ์โลก ผู้ทำลายโลกและเป็นผู้สร้างระเบียบหรือเกณฑ์การตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าด้วยความดีหรือความชั่ว และยังเชื่อว่าพญาแถนเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นผู้ให้ความ मदมาแก่สรรพสิ่งบนโลกมนุษย์โดยมีแถนบริวารหรือแถนเทวดาประกอบด้วย แถนกรม, แถนตรา, แถนเถือก, แถนหุฮี้, แถนคำ, แถนแพน, แถนหล่อ, แถนแต่ง, แถนซัง เป็นต้น เป็นผู้คอยปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง และตามความความชำนาญในหน้าที่ของตนในคติความเชื่อของสังคมล้านช้างถือว่าพญาแถนมีความสมบูรณ์ในฐานะเป็นพระเจ้าและเป็นความจริงอันสูงสุดเป็นแก่นแท้หรือเป็นสรณะของสรรพสิ่งในโลกนี้ตามคติความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวและชนชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. วิเคราะห์การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความมีอยู่ของพญาแถนในสังคมล้านช้าง ด้วย 4 ทฤษฎี ดังนี้

3.1) ทฤษฎีภววิทยา พบว่า แถนมีอยู่จริงในฐานะผู้สร้างและผู้มีอำนาจสูงสุด คนในสังคมล้านช้างเชื่อมั่นในจิตใจอย่างแจ่มใสว่าพญาแถนมีอยู่จริง เมื่อมีอยู่จริงในจิตใจแล้วตามทฤษฎีภวนิยมบอกว่าก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่พญาแถนจะไม่มีอยู่จริง

3.2) ทฤษฎีจักรวาลวิทยา พบว่า พญาแถนเป็นสิ่งสมบูรณ์ในฐานะที่โลกนี้ไม่เป็นสิ่งสมบูรณ์ ไม่มีอิสระ เป็นสิ่งสัมพัทธ์ เป็นสิ่งจำกัด และเป็นผล จึงต้องอาศัยพญาแถนที่มีอิสระ

เป็นสิ่งสัมบูรณ์ เป็นสิ่งที่ไม่จำกัด และเป็นเหตุของสรรพสิ่งพญาแผ่นดินจึงเป็นพระเจ้าสูงสุดตามความเชื่อของคนในอาณาจักรล้านช้างเพราะพญาแผ่นดินอยู่ในฐานะของผู้สร้างโลกสร้างจักรวาล โลกและจักรวาลตามทฤษฎีนี้เป็นผล เมื่อมีผลต้องมีเหตุ เหตุของโลกและจักรวาลตามความเชื่อของคนในอาณาจักรล้านช้างก็คือพญาแผ่นดิน

3.3) ทฤษฎีเชิงวัตถุประสงค์หรือข้อพิสูจน์เชิงออกแบบ พบว่า พญาแผ่นดินในฐานะพระเจ้าสูงสุดได้ออกแบบเพื่อสร้างโลกจักรวาลและสรรพสิ่งในโลกรวมทั้งมนุษย์ด้วยความเฉลียวฉลาด จะเห็นได้จากสิ่งโลกสร้างจักรวาลรวมทั้งสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกได้อย่างประณีตลงตัว จากข้อพิสูจน์เชิงวัตถุประสงค์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าข้อพิสูจน์เชิงออกแบบ ทำให้เห็นว่าผู้ที่จะออกแบบและสร้างสรรพสิ่งเหล่านี้ได้ได้อย่างลงตัว ต้องเป็นผู้มีอำนาจและปัญญาที่ยิ่งใหญ่ นั่นก็คือ พญาแผ่นดิน

3.4) ทฤษฎีเชิงเชิงจริยธรรม พบว่าพญาแผ่นดินในฐานะพระเจ้าสูงสุดตามความเชื่อของสังคมล้านช้างเป็นผู้วางหลักเกณฑ์แห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมให้มนุษย์ได้ปฏิบัติตาม มีการให้รางวัลหรือคุณแก่ผู้ปฏิบัติตามและให้โทษแก่บุคคลผู้ฝ่าฝืน และไม่ปฏิบัติตาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้าในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในการให้กำเนิดสรรพสิ่งและกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ และความเชื่อนี้ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอาณาจักรล้านช้างในฐานะเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับ สมัคร บุรราวาส (2554 : 10-11) ที่ศึกษาเรื่องปรัชญาพราหมณ์ในยุคพุทธกาลที่มาของภูมิปัญญาตะวันออกสรุปได้ว่าแนวคิดความมีอยู่ของเทพเจ้าเกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่มนุษย์จึงสร้างค่านิยมขึ้นมาโดยผ่านทางตำนาน หรือเรื่องเล่าขานต่างๆ เพื่อเป็นเกราะป้องกันความหวาดวิตกกังวลและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในระยะเริ่มแรกมนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติแวดล้อมรวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ว่า สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดวิตกและเชื่อว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจลึกลับเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้น ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างเทพเจ้า เทวดาภูตผี ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้นแล้วทำการการเคารพบูชาเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ตนเองและสังคม

2. พญาแฉ่งเป็นเทพผู้มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนในสังคมล้านช้างเพราะเชื่อว่าพญาแฉ่งเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งบนโลกใบนี้ และเชื่อว่า กษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากพญาแฉ่ง พญาแฉ่งแบ่งเป็น 2 สถานะ คือ 1) แฉ่งหลวง มีสถานะเป็นพระเจ้าสูงสุด และ 2) แฉ่งบริวาร ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของพญาแฉ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ประยงค์ แสนบุราณ (2548 : 63-64) ได้ทำวิจัยเรื่องการตีความผญาอีสานเชิงปรัชญา พบว่า คติความเชื่อของคนอีสาน พญาแฉ่งถือว่าเป็นเทพผู้มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนอีสาน เพราะคนอีสานมีความเชื่อว่า พญาแฉ่งเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งบนโลกใบนี้ และยังมีความเชื่อที่ว่า ผู้ปกครองหรือกษัตริย์สืบเชื้อสายมาจากพญาแฉ่งซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง ขุนบรม โดยมีเรื่องย่อสรุปได้ว่า ในครั้งนั้นโลกได้รับความเดือดร้อนเพราะบ้านเมืองเต็มไปด้วยภัยพิบัติต่าง ๆ สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย พระฤาษีผู้เห็นความเดือดร้อนของมนุษย์จึงเหาะขึ้นไปบนสวรรค์เพื่อขอร้องพญาแฉ่งให้ส่งผู้มีบุญบารมีลงมาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อปกครองมนุษย์ และเพื่อช่วยปราบผีร้ายทั้งหลาย พญาแฉ่งจึงได้เลือกขุนบรมผู้เป็นบุตรชายของแฉ่งหลวงฟ้าคั่น ลงมาเกิดในโลกมนุษย์ จึงทำให้โลกมนุษย์มีความสงบสุข

3. พญาแฉ่งมีอยู่จริงในฐานะผู้สร้างที่มีอำนาจสูงสุด และเป็นสิ่งสัมบูรณ์ที่ไม่มีข้อจำกัด และเป็นเหตุของสรรพสิ่ง พร้อมทั้งพญาแฉ่งยังเป็นนักออกแบบผู้มีอำนาจและมีปัญหาที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างสรรค์และมนุษย์อย่างประณีตลงตัว นอกจากนี้พญาแฉ่งยังเป็นผู้วางกฎศีลธรรมเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ได้ประพฤติตามโดยมีการให้คุณและโทษตามผลของการกระทำของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ราชบัณฑิตยสถาน (2540 : 74-77) ที่ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ใน พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทยสรุปความได้ว่า ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณเป็นโลกทัศน์เชิงภววิทยาของคนในสังคมที่มีผลเชิงจริยศาสตร์เช่น ชาวอีสานเชื่อว่าผีปู่ผีย่าคอยปกปักรักษา เมื่อชายหนุ่มล่วงเกินหญิงสาวก็ถือว่าผิดผี จึงต้องทำพิธี “เสียดผี” ความเชื่อว่าผีมีจริง แต่จะรับรู้โดยประสาทสัมผัสไม่ได้ เป็นความเชื่อเชิงภววิทยา (Ontology) และความเชื่อดังกล่าว ส่งผลให้คนไม่กล้าทำ ความผิด เพราะเกรงอำนาจผีจะให้โทษ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามทำความดีโดยเชื่อว่าผีจะให้ คุณ ทำให้เกิดระบบจริยธรรมขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นผลเชิงจริยศาสตร์ (Ethics) เท่ากับว่าผี ทำหน้าที่ในการควบคุมระบบศีลธรรม (Morality) ของคนในสังคมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

การทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะทำให้เห็นถึงแนวคิดและพัฒนาการเรื่องเทพเจ้าของบรรพบุรุษสังคมล้านช้างก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแห่งนี้ ทั้งยังเห็นวิธีการและแนวคิดในการประยุกต์ความคิดความเชื่อเดิมเข้ากับความเชื่อใหม่ของพุทธปรัชญาได้อย่างกลมกลืนและยังคงความเชื่อนั้นไว้ด้วยกันจนถึงปัจจุบันแต่การที่จะศึกษาปรัชญาให้เข้าใจอย่างแท้จริงนั้นต้องอาศัยเอกสารที่เป็นหนังสือซึ่งเอกสารเหล่านั้นยังมีน้อย จึงยากเสนอว่าผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดหาเอกสารดังกล่าวมาไว้ให้มากกว่านี้เพื่อให้ผู้สนใจสามารถจะค้นคว้าหาศึกษาได้ง่ายขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพระเจ้ากับมนุษย์โดยทฤษฎีเชิงจริยธรรม
2. การวิเคราะห์พญาแถนในฐานะพรหมในปรัชญาพราหมณ์

องค์ความรู้ใหม่

1. ความเชื่อในเรื่องพญาแถนกับผลสัมฤทธิ์ทางสังคม ทรรศนะด้านวิถีความเชื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมล้านช้างนั้นมีความเชื่อเรื่ององค์พญาแถนนั่นก็ได้ปรากฏภูมิความเชื่อในเรื่องข้อบัญญัติขององค์พญาแถนอยู่เช่นเดียวกัน เช่นถ้อยคำที่ว่าในเมืองลุ่มนี้กินข้าวให้บอกให้หมาย กินแลงกินงายก็ให้บอกแก่แถน ได้กินขึ้นก็ให้สงขาได้กินปลา ก็ให้สงรอยแก่แถน และถ้อยความที่ว่า ให้อ่าแถนย่าเฒ่าย่าเจ้ายืนกายเป็นต้น ซึ่งองค์พญาแถนนั่นได้ทรงบัญญัติข้อห้ามข้อประพฤตินั้นไว้ ก็ด้วยพระประสงค์ที่จะให้มนุษย์นั้นได้มีความเคารพและนับถือในพระองค์ ซึ่งนั่นก็คือการกตเวทิตาคุณของเหล่ามนุษย์ต่อองค์พญาแถนในฐานะพระผู้สร้าง อีกทั้งยังมีพระประสงค์ที่จะให้มนุษย์นั้นได้รู้จักการทำความดีซึ่งนั่นก็คือหนทางแห่งความสุขของเหล่ามนุษย์ทั้งหลาย ด้านจิตใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญ คือจิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องมีการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความแข็งแรงภายใน ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องและสำคัญต้องคำนึงถึงหน้าที่ที่สำคัญที่ตนเองรับผิดชอบอยู่อย่างเต็มที่ ทำให้มนุษย์มีความเกรงกลัว มีความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ รู้จักยับยั้งใจตัวเองเคารพในธรรมชาติและ

นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้เพราะสอดคล้องกับข้อวัตรปฏิบัติของคนในสังคมล้านช้างและคนอีสานที่เรียกว่า ฮีต 12 และคอง 14

2. การใช้ทฤษฎีภววิทยาพิสูจน์ความเชื่อเรื่องพญาแถนในสังคมล้านช้าง ประชาชนในสังคมล้านช้างเชื่อว่าพญาแถนนั้นมีอยู่จริงในฐานะของผู้สร้าง จะเห็นได้จากความเชื่อที่ว่าพญาแถนทรงเป็นสัตว์พิเศษคือมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ มีฤทธิ์มากมายไม่จำกัด สามารถทำทุกอย่างได้โดยไม่มีอะไรติดขัดหรือขัดข้อง เช่น การสร้างโลก มนุษย์ สัตว์ พืช ซึ่งความเป็นเทพเจ้าสูงสุดขององค์พญาแถนนั้นก็ได้มีปรากฏอยู่ในพงศาวดารเมืองล้านช้างในประโยคที่ว่ากาลเมื่อก่อนนั้น ก็เป็นหญ้า เป็นฟ้าเป็นแถน ผีและคนเที่ยวไปหากันบ่ขาด นั้นแสดงว่าในจิตใจประชาชนในสังคมล้านช้างคิดว่าพญาแถนนั้นมีอยู่จริง เมื่อคิดว่ามีอยู่จริง ตามทฤษฎีภววิทยาบอกว่า ความมีอยู่ในจิตอย่างหนึ่งกับอีกอย่างหนึ่งคือความมีอยู่ในความจริงตามที่เป็นอยู่ หมายความว่าเมื่อชาวล้านช้างมีความเชื่ออย่างจริงจังว่าพญาแถนมีอยู่จริงในจิตใจแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะมาหักล้างว่าพญาแถนไม่มีอยู่จริง ถ้าหากพญาแถนไม่มีเราจะมีความคิดเกี่ยวกับพญาแถนไม่ได้

3. การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนเชิงจักรวาลวิทยา (Cosmology) ข้อพิสูจน์เชิงจักรวาลวิทยาเป็นการพิสูจน์หาความมีอยู่จริงของพระเจ้า จักรวาลวิทยา มีหลักเกณฑ์การพิสูจน์โดยการค้นหาความเป็นเหตุเป็นผล ข้อพิสูจน์นี้มีจุดยืนอยู่บนความเป็นเหตุเป็นผลในธรรมชาติและถือว่าทุกสิ่งในโลกนี้เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน รวมทั้งโลกคือผลของการสร้างของพระเจ้า หลักการใช้พิสูจน์ตามทฤษฎีจักรวาลวิทยามี 5 ข้อ คือ (1) จากข้อเท็จจริงของการเคลื่อนสู่ตัวเคลื่อนตัวแรก (2) จากความเป็นเหตุเป็นผลอันแรก (3) จากสิ่งที่อาจมีสิ่งจำเป็นต้อง (4) จากระดับค่านิยมสู่ค่าอันสูงสุด (5) จากหลักฐานแห่งการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในธรรมชาติ สุนัขออกบแบบที่ยิ่งใหญ่ ประชาชนในสังคมล้านช้างเชื่อว่าแถนหลวง คือ เทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่สูงสุดเปรียบเทียบกับ พรหมันในศาสนาฮินดูหรือพระยะโฮวาในศาสนาคริสต์ หรือพระอัลเลาะห์ในศาสนาอิสลาม ความเชื่อเรื่องพญาแถนนั้นปรากฏในชาวไทยภาคเหนือ ชาวไทยใหญ่ในพม่า ชาวจีนในสิบสองปันนา ชาวไทยในภาคอีสานและประชาชนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความเชื่อนี้ได้ถือสืบทอดกันมาหลายพันปีของประชาชนในประเทศต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างบนนั้นดั่งนั้น พญาแถนคือ พระเจ้าสูงสุดตามความเชื่อของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทย-ลาว ข้อพิสูจน์ทั้ง 5 ข้อ และความเชื่อของประชาชนในสังคมล้านช้าง เมื่อนำความเชื่อนั้นมาพิสูจน์ตามทฤษฎีจักรวาล

วิทยาพบว่า พญาแณคือผู้อยู่เบื้องหลังของการเคลื่อนไหวในจักรวาล กล่าวคือพญาแณเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวสิ่งแรก สิ่งเคลื่อนไหวเป็นอันดับแรกนี้เป็นสิ่งที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของสิ่งอื่นคือ โลกและจักรวาลและสิ่งทั้งหลายในจักรวาล แต่การเคลื่อนไหวของพญาแณไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การควบคุมหรือบังคับของสิ่งใด จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอยู่ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในธรรมชาติอันก่อแบบที่ยิ่งใหญ่ ตามทฤษฎีจักรวาลวิทยา พญาแณ คือสิ่งที่เคลื่อนไหวสิ่งแรกเป็นผู้สร้างโลกสร้างจักรวาล และควบคุมการเคลื่อนไหวของสิ่งทั้งหลายที่สร้างขึ้นมา แต่การเคลื่อนไหวของพญาแณไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การควบคุมของใคร

4. การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแณเชิงวัตถุประสงค์ (Teleological Argument) ทฤษฎีเชิงวัตถุประสงค์ถือว่า โลกนี้มีเอกภาพ มีระเบียบ มีความกลมกลืน เช่นมีที่ราบ ภูเขา และมหาสมุทร มีพืช สัตว์ และมนุษย์ ซึ่งต่างก็ปรับตัวตามระเบียบที่กำหนดไว้ในธรรมชาติ แสดงว่าโลกนี้ต้องมีผู้ออกแบบที่ชาญฉลาดสร้างขึ้นและมีวัตถุประสงค์ ดังที่เปลได้แสดงทัศนะว่า สมมติว่าฉันเดินเข้าไปในทะเลทรายได้พบก้อนหินก้อนหนึ่งว่าอยู่บนพื้นทราย จึงถามตัวเองว่าก้อนหินก้อนนี้มาอยู่ในทะเลทรายนี้ได้อย่างไรและอาจตอบได้ว่า เป็นเพราะการกระทำของพลังธรรมชาติ เช่น ลม ฝน ความร้อน หิมะ และการทำงานของภูเขาไฟ ตามทฤษฎีเชิงวัตถุประสงค์พญาแณของสังคмл้านช้าง คือ สถาปนิกผู้ชาญฉลาดที่อยู่เบื้องหลังของการเกิดขึ้นโลก และทำให้โลกและสิ่งทั้งหลายในโลกเกิดขึ้นอย่างกลมกลืน การสร้างโลกขึ้นมาของพญาแณตามความเชื่อของประชาชนในสังคмл้านช้างย่อมสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของพระองค์

5. การพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแณเชิงจริยธรรม (Moral Argument) ข้อพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแณเชิงจริยธรรม ข้อพิสูจน์เชิงจริยธรรมนี้ เป็นข้อพิสูจน์ค่อนข้างจะมีจุดมุ่งต่อมโนธรรมและความรับผิดชอบของมนุษย์ โดยมีพระเจ้าเป็นผู้ดูแลกำหนด ทั้งนี้ก็เพราะเทวนิยมถือว่ามนุษย์นั้นเป็นสิ่งมีชีวิตเชิงวัตถุประสงค์ คือ เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเทวลีขิตบ้าง หรือพรหมลิตขิตบ้าง ตามแต่ความเชื่อ ดังนั้นมนุษย์จึงไม่เป็นอิสระ ต้องขึ้นอยู่กับพระเจ้าหรือผู้ทรงอำนาจตลอดไป พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยมีพลังในการกำหนด และมีมาตรฐานในการตัดสินดีชั่วของการกระทำนั้น ฝ่ายเทวนิยมเชื่อว่า พระเจ้าซึ่งทรงปกครองที่เปี่ยมด้วยจริยธรรม จะเป็นองค์ผู้ตัดสินค่าทางจริยธรรม พวกเทวนิยมได้สร้างรูปแบบข้อพิสูจน์ขึ้นอย่างง่าย ๆ ว่าคุณความดีไม่ได้ให้รางวัลอย่างเหมาะสมกับผู้ทำดี ความชั่วร้ายก็ยังไม่ได้รับโทษทัณฑ์อย่างเพียงพอต่อผู้กระทำผิดในโลกมนุษย์นี้ ดังนั้น พระเจ้า

จะต้องเป็นผู้ประทานรางวัลแห่งความดี และทำโทษแก่ผู้ทำชั่วตามลำดับในโลกหน้าและชีวิตหน้า มิฉะนั้นแล้วโลกจะไม่มีจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลกนั้น ฝ่ายเทวนิยมถือว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงจริยธรรม พระเจ้าจึงทำหน้าที่ในข้อพิสูจน์นี้ ดังนี้ (1) พระเจ้าเป็นผู้สร้างหรือทรงให้กำเนิดมนุษย์ (2) กำหนดกิจกรรมให้มนุษย์ (3) กำหนดมาตรฐานหรือการตัดสินกิจกรรมนั้นว่า อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรไม่ควร โดยถือมาตรฐานที่ทรงกำเนิดในสถานการณ์ดังกล่าว ข้อพิสูจน์เชิงจริยธรรมที่ได้กล่าวแล้วนั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างพระเจ้ายกกับมนุษย์ซึ่งเป็นตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ายกกับมนุษย์คือหลักจริยธรรมของประชาชนในสังคมล้านช้างตั้งแต่สมัยโบราณเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และตามพงศาวดารกล่าวว่าคนล้านช้างนับถือผีฟ้า ผีดิน ผีพ่อ ผีแม่ การเชื่อและเคารพในพญาแถนจึงทำให้ประชาชนในสังคมล้านช้างเป็นไปตามหลักศีลธรรม เพราะพวกเขาเชื่อว่าถ้าทำดีจะได้รับความเมตตาจากพญาแถนให้มีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขทั้งตอนที่ยังมีชีวิตอยู่และเมื่อสิ้นชีวิตไปย่อมได้ไปอยู่บนสวรรค์กับพญาแถน นอกจากนี้ประชาชนในสังคมล้านช้างยังมีความเชื่อว่ากษัตริย์ที่ปกครองล้านช้างทุกองค์มีเชื้อสายมาจากแถน โดยสืบเชื้อสายมาจากขุนบรม คือ แถนส่งขุนบรมลงมาปกครองโลกมนุษย์ ข้อพิสูจน์เชิงจริยธรรมที่นำมาพิสูจน์ความมีอยู่ของพญาแถนนี้ จากการวิเคราะห์ตามกรอบของข้อพิสูจน์นี้ พญาแถนในฐานะพระเจ้าสูงสุดตามความเชื่อของประชาชนในสังคมล้านช้าง เป็นผู้วางกฎแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ควรกระทำและควรเว้นให้ประชาชนในสังคมล้านช้างได้ปฏิบัติตาม โดยมีประโยชน์หรือรางวัลและโทษจากการทำผิดเป็นสิ่งตอบแทน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2506). *ประชุมพงศาวดารฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร : ก้าวหน้า.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2535). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- บำเพ็ญจิต แสงชาติ. (2536). *การรักษาโรคแบบพื้นบ้านโดยหมอลำผีฟ้า*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2547). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.

ประยงค์ แส่นบูราน และคณะ. (2548). *การตีความพญาอีสานเชิงปรัชญา*. รายงานการวิจัย, ภาควิชาปรัชญาและศาสนา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยฉัตร สินธุสะอาด. (2540). *สังคมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพฑูรย์ มีกุล. (2521). *มรดกอีสาน เรื่องประเพณีอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สมัคร บุรวาศ. (2554). *ปรัชญาพราหมณ์ในสมัยพุทธกาล ป่อเกิดภูมิปัญญาตะวันออก*. กรุงเทพฯ มหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2532). *ประวัติศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น.